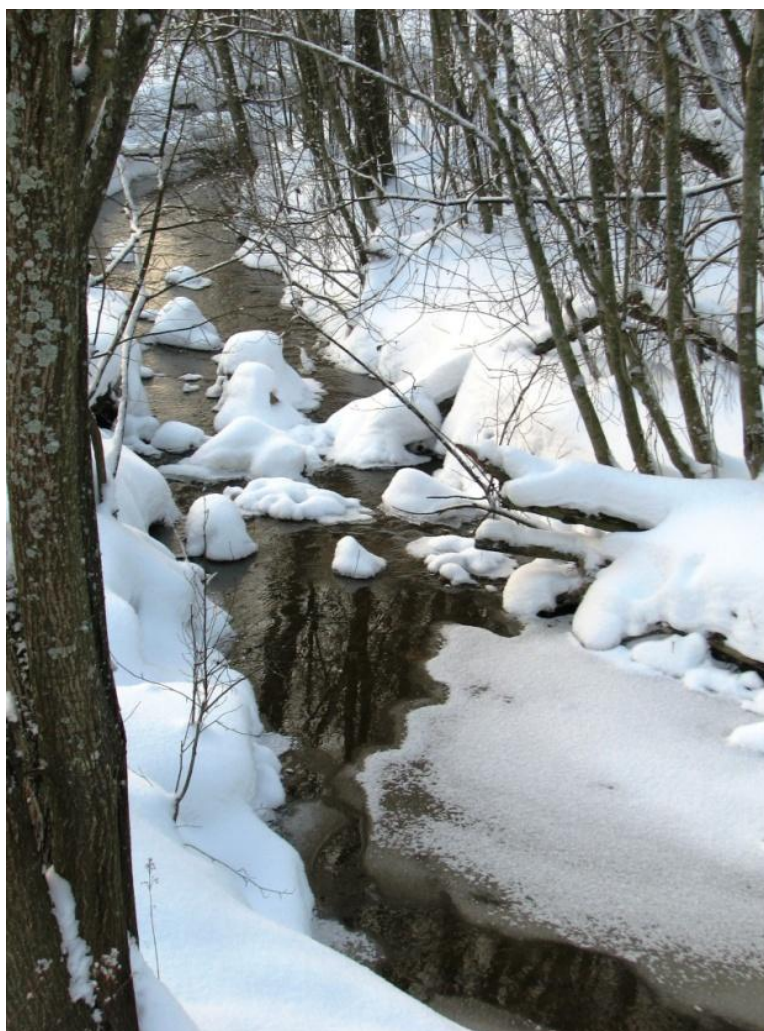

Vantaan Krakanojan saukkoselvitys 2012/2013

 Faunatica Oy
– TUNTOSARVET AITOON LUONTOON –

Espoo
2013

Sisällysluettelo

Tiivistelmä.....	2
1. Johdanto	3
2. Selvitysalue	3
3. Tulokset	6
4. Johtopäätökset	12
5. Suositukset.....	14
6. Kirjallisuus	15
Liite 1. Menetelmäkuvaus	16

Kannen kuva: Krakanojan erinomaista saukkomaastoa puron toisella osuudella.

Valokuvat © Risto Sulkava
Karttakuva © Faunatica Oy
Pohjakartta © Vantaan kaupunki

Kirjoittajat: Risto Sulkava
Marko Nieminen ja Elina Manninen (toim.)

Kiitokset: Jaakko Vähämäki (Vantaan kaupunki) ja Annika Harlio (Ramboll OY)

Tiivistelmä

Tässä raportissa esitellään Vantaan Krakanojalla tehdyn saukkoselvityksen tulokset. Selvitys tehtiin kahdella inventoinnilla; 20.12.2012 ja 19.1.2013. Selvityksen pääkonsulttina toimi Ramboll Finland Oy, työn teetti Vantaan kaupunki ja toteutti Faunatica Oy.

Krakanojan puronvarsi tutkittiin kauttaaltaan Vantaanjoelta ylävirtaan kehä III:n alikulkuun saakka. tutkimusalue jaettiin kolmeen osaan: Krakanojan alajuoksu Vantaanjoelta Ylästöntien sillalle saakka, Ylästöntien sillalta Krakanpellon Tulkintien sillalle ja jälleen tästä kehä III:lle saakka. Molemmilla inventointikerroilla löydettiin alueelta saukonjäljet

Ensimmäisen osuuden jokilaakso on kauttaaltaan saukolle sopivaa ympäristöä. Toisella inventointikerralla tällä osuudella havaittiin saukonjäljet: Vantaanjoelta Krakanojaan oli tullut keskikokoinen saukko.

Toisella osuudella jokipenkkoihin on Krakanpellon eteläpuolisen metsäsaarekkeen kohdalla syntynyt lukuisia hienoja suoja- ja lepäilypaikkoja sekä mahdollisia pesimäpaikkojakin; virran kasaamia puurytjiä, suojaisia kuusenalusia ja penkan alustan luolia. Saukosta ei kuitenkaan tältä osa-alueelta saatu havaintoja.

Kolmannella osuudella ensimmäisessä inventoinnissa havaittiin yhden saukon kulkeneen puroa edestakaisin noin kolme vuorokautta aiemmin. Saukonjälkiä löytyi useista kohdista pitkin Krakanojan tämän osuuden uoman vartta, aina Kehä III:n lähelle saakka.

Krakanoja on osa saukon säännöllisesti käyttämää elinpiiriä. Krakanojan yläjuoksulla on useita saukon levähdyspaikkoja. Purossa on ravintoa saukolle, vaikka Krakanojan vedenlaatu on tietävästi välillä ollut varsin heikko. Puron yläosa pysyy lähes kauttaaltaan sulana ja alajuoksun osuuksillakin on sulapaikkoja vähän väliä. Koko puro on siten hyvää potentiaalista ruokailuympäristöä.

Krakanoja on saukon elinympäristönä paikallisesti merkittävä. Jokilaakso ja puro tulisi säilyttää mahdollisimman luonnontilaisena. Hillitty virkistyskäyttö ei kuitenkaan häiritse saukon elämää purolla, kunhan osa jokilaaksosta säilyy rauhallisena. Koiria ei tulisi pitää irti puronvarressa. Krakanpellon eteläpuoleisen vanhanmetsän saarekkeen tulisi säilyä virkistyskohteena.

Tiheät pusikot auttavat puronvarsien säilymistä saukolle riittävän rauhallisina. Puroa reunustava tiheikkö tulisi säilyttää vähintään kymmenen metrin leveydeltä puron molemmin puolin. Uutta rakentamista ei tulisi sijoittaa jokilaakson välittömään läheisyyteen. Erityisesti Krakanojan ja Vantaanjoen yhtymäkohta on hyvä säilyttää rakentamattomana, jotta saukkojen kulkuväylä Krakanojaan säilyy. Krakanojan vedenlaadun tulisi säilyä kelvollisena saukon saaliseläimille, kaloille ja sammakkoeläimille.

1. Johdanto

Tässä raportissa esitellään Vantaan Krakanojan saukkoselvitys, joka tehtiin kahdella inventoinnilla; 20.12.2012 ja 19.1.2013. Selvityksen pääkonsulttina toimi Ramboll Finland Oy, työn teetti Vantaan kaupunki ja toteutti Faunatica Oy.

Saukko (*Lutra lutra*) on vesielämään sopeutunut nisäkäs, joka on ympäri vuoden riippuvainen veden alta pyydystetystä ravinnosta. Sen pääravintoa ovat kalat ja sammakkoeläimet.

Saukkokannat vähenivät ympäri Eurooppaa 1980-luvulle saakka. Laji katosi useilta alueilta kokonaan. Suomessakin saukkokanta heikkeni ensin metsästyksen, sitten ympäristömyrkköjen seurauksena. Laji katosi lähes kokonaan Etelä-Suomesta ja täysin Itämeren rannikkoalueilta ja Saaristomereltä. Nykyään saukko on EU:n luontodirektiivin liitteiden II & IV laji (Ympäristöministeriö 2007), jonka lisääntymis- ja levähdyspaikat ovat luonnonsuojelulain mukaisesti suojeltuja (Luonnonsuojelulaki 1996), sekä uhanalaisluokituksessa silmälläpidettävä (NT) (Rassi ym. 2010). Lajin kanta on kasvanut Suomessa jo 1980-luvulta saakka ja nyt saukkoja tavataan jälleen koko maassa, ulkosaaristoa ja Ahvenanmaata lukuun ottamatta. Suomessa saukkoja on nykyään arviolta reilut 3000 yksilöä.

Saukot eivät ole erityisen ihmisarkoja. Kun saukot huomaavat, että saavat olla rauhassa, ne tottuvat nopeasti ihmisiin ja voivat tulla jopa kaupunkien keskustojen jokiin. Tällöinkin ne tarvitsevat kuitenkin rauhallisen ruokailuympäristön ja pesimäpaikat kauempana ihmisasutuksesta. Irrallaan olevat suuret koirat ja liikenne sekä kalanpyydykset ovat pahimmat uhkatekijät ihmisvaikutteisilla alueilla. Kaavoituksen yhteydessä olisi hyvä huomioida saukkojen varsinaisten lisääntymis- ja levähdysalueiden lisäksi talviset ruokailualueet sopivalla merkinnällä, joka säilyttäisi ne rantarakentamisen ulkopuolella.

Selvitysmenetelmät kuvataan liitteessä 1.

2. Selvitysalue

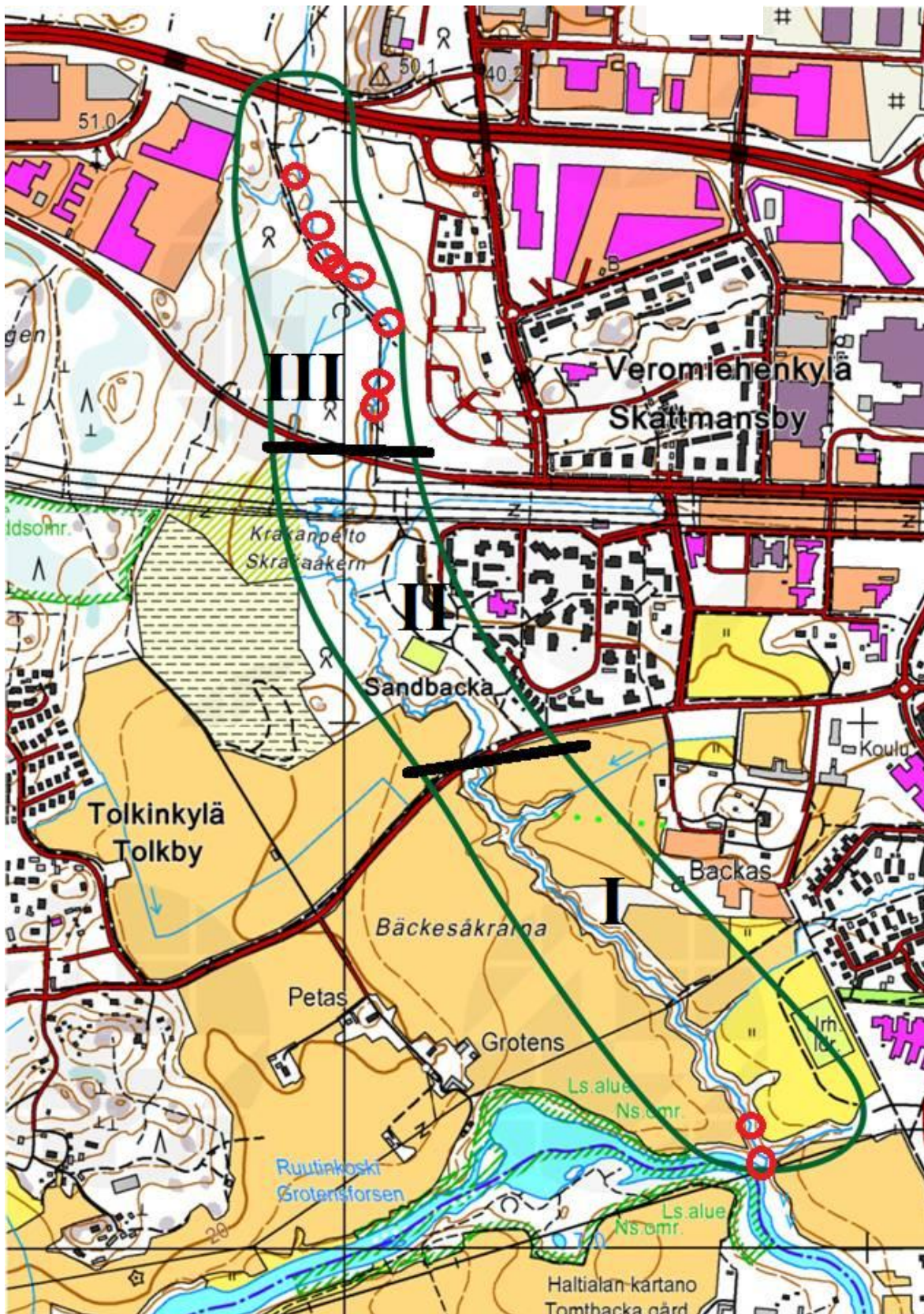
Inventoinneissa Krakanojan puronvarsi tutkittiin kauttaaltaan Vantaanjoelta ylävirtaan kehä III:n alikulkuun saakka (kuva 1.). Tässä raportissa tutkimusalue jaetaan kolmeen osaan siten, että ensimmäinen on Krakanojan alajuoksu Vantaanjoelta Ylästöntien sillalle saakka. Toinen osa on tästä Krakanpellon Tulkintien sillalle ja kolmas osa jälleen tästä kehä III:lle saakka. Koska molemmilla inventointikerroilla löydettiin alueelta saukonjäljet, kolmatta käyntiä ei ole enää tarpeen suorittaa.

Krakanojan alajuoksulta lukien ensimmäisellä osuudella, Vantaanjoelta Ylistöntien sillalle, Krakanoja kulkee savikkoalueille tyypillisesti peltojen keskellä, melko syvässä jokilaaksossa. Itse puro meanderoi luonnontilaiseen tapaan jokilaakson pohjalla (kuva 2.). Laakso on pääosin lehtipuustoista, paikoin edustavaa reheväpuustoista tai pusikkoista, haapaa, leppiä, tuomea ja pajuja kasvavaa lehtoa. Osa puustosta on varsin suurta ja joukossa on yksittäisiä tammiakin. Ensimmäisessä inventoinnissa puronvarsimetsiköstä lähti kaksi metsäkaurista ja kettu oli seurailut

puroa useissa paikoissa. Lahoja harmaaleppiä oli kalvanut jokin keskikokoinen tikkalaji. Näköhavainto saatiin vain käpytikasta. Mustarastaat etsivät syötävää purouoman sulapaikkojen laidoilta kahdessa kohdassa.

Toinen osuus Ylistöntien sillalta Tulkintien sillalle saakka poikkeaa Krakanojan alajuoksusta lähinnä lisääntyvän metsäisyyden osalta. Puronuoma on edelleen laaksossa ja meanderoi, joskin jokilaakso on matalampi (kuva 4. ja kansikuva). Jokilaaksoa ympäröi kuitenkin alajuoksua laajempi metsävyö. Se luo joelle lisäsuojaa. Krakanpellon eteläpuolella on vanhanmetsän saareke, joka ilmeisesti on kesäaikaan varsin kostea ja todennäköisesti myös lähdevaikutteinen. Krakanojaan metsästä laskeva pieni sivupuro/-oja oli kauttaaltaan ruosteen peittämä ja sula (kuva 5.). Todennäköisesti oja saa alkunsa lähteistä. Muut Krakanojaan laskevat sivuojat olivat pääosin jäässä. Ne ovat myös kaivettuja ja tulevat asutuksen väleistä. Metsäsaarekkeessa voi olla myös metsäluontoarvoja ja sitä käytetään aluetta kiertävästä polusta päätelleen runsaasti lähivirkistyksessä. Minkki ja kärppä olivat risteilleet ympäriinsä jokivarressa. Saalistamassa minkkikin näytti kuitenkin olleen pääosin pellonlaidassa. Ilmeisesti purossa ei siis ollut hyvin syötävää, koska myyrät houkuttelivat sitä enemmän. Mustarastas sinnitteli talvea tälläkin osa-alueella.

Kolmatta osuutta Krakanojan yläjuoksulla, Tulkintieltä Kehä III:lle, on muutettu eniten. Pitkä osuus uomaa on kaivettu melko suoraksi (kuva 7.). Uomassa on kuitenkin laskua alempia osuuksia enemmän ja siksi puro oli lähes koko matkaltaan sula. Uoman oikaisusta on runsaasti aikaa ja puronvarsi on luonnontilaistunut varsin hyvin. Puronvartta ympäröi tiheä pusikko tai nuori metsä. Tällä Krakanojan osuudella purouoman ympärillä on alempia osuuksia laajemmin pääosin nuorehkoa metsää. Savikkopohjien lisäksi purossa on tällä osuudella sorapohjaisia pätkiä. Pienet koskijaksot parantavat puroveden happitilannetta. Keskivaiheilla jokiosuutta sijaitsee kalatalousmielessä kunnostettu ja sorastettu, vaelluskalojen kutualueeksi tarkoitettu pieni koski (kuva 8.).

Kuva 1. Krakanojan tutkimusalue: osa-alueet I-III on erotettu toisistaan mustilla poikkiviivoilla. Havaitut saukonjäljet on merkitty punaisilla ympyröillä.

3. Tulokset

3.1. Ensimmäinen osuus: Vantaanjoelta Ylistöntien sillalle

Puronvarren jokilaakso on kauttaaltaan saukolle sopivaa ympäristöä. Ensimmäisellä käynnillä saukosta ei ollut havaittavissa mitään merkkejä. Vantaanjokeen laskeva Krakanojan suu olisi otollinen paikka havainta saukkojen käynnit purossa, mutta sielläkin oli vain ketun jäljet. Jokisuu on kuitenkin avoin ja avoimella paikalla tuuli on voinut pyyhkiä vähänkin vanhemmat jäljet näkymättömiin.

Toisessa inventoinnissa Vantaanjoelta Krakanojaan oli tullut keskikokoinen saukko. Saukko oli ollut liikkeellä edellisen lumisateen aikana, reilut kolme vuorokautta aikaisemmin. Jäljet näkyivät hyvin Vantaanjoen jäällä ja Krakanojan suulla, mutta eivät muualla. Uoma oli ilmeisesti ollut lumisateen aikaan vielä pääosin sula ja jäätynyt vasta kahden edeltävän vuorokauden kovissa pakkasissa (jopa -25 °C).

Ylistöntien silta on betoninen, mutta varsin ahdas-aukkoinen kaarisilta (kuva 3.). Inventointien aikaan vesi ulottui lähes silta-aukon ylälaitaan saakka. Sillanalus ja molemmat puolet siltaa olivat kuitenkin jäässä, jonka vuoksi purolla mahdollisesti liikkuvat saukot todennäköisesti kulkevat sillan ali, eivätkä nouse varsin vilkkaasti liikennöidylle tielle.

Kuvat 2. ja 3. Kettu on kahlannut upottavassa lumessa Krakanojan alaosan vartta. Jäätynyt Ylistöntien silta mahdollistaa saukkojen alikulun, vaikka onkin ahdas.

3.2. Toinen osuus: Ylistöntien sillalta Tulkintien sillalle

Jokuoma on Krakanpellon eteläpuolisen metsäsaarekkeen kohdalla osin jyrkkäreunainen ja meandereihin on syntynyt lukuisia hienoja suojapaikkoja; virran kasaamia puurytöjä ja ylhäältä suojaavan ”lipan” muodostavia sortumaluolia (kuva 6.). Osa reunojen alta alkavista luolista voi olla eläinten itsensä (piisami/saukko/minkki) kaivamia luolia. Joka tapauksessa hyviä suoja-, lepäily- ja mahdollisia pesimäpaikkojakin on metsäsaarekkeen kohdalla useita. Saukosta ei kuitenkaan tältä osa-alueelta saatu havaintoja.

Tulkintien silta on avoimehko ja puro oli inventoinnin aikaan sillan alta jäässä. Saukot pääsevät vaivatta sillan ali.

Kuva 4. Krakanojan varressa on paikoin vaikea liikkua. Sama paikka on saukon kannalta ihanteellinen. Kaatuneiden runkojen ja paksun lumen alta löytyy aina väylä veteen, josta voi löytää esimerkiksi talvehtivan sammakon ravinnoiksi.

Kuva 5. Lähdevaikutteinen sivuoja Krakanpellon eteläpuolella.

Kuva 6. Erinomainen saukkojen levähdyspaikka penkan ja kaatuneen puun suojassa.

3.3. Kolmas osuus: Tulkintieltä Kehä III:lle

Puronvarressa on lukuisia hyviä kuusenalustoja ja muita saukoille kelpaavia levähdyspaikkoja. Ensimmäisessä inventoinnissa havaittiin yhden saukon kulkeneen puroa edestakaisin noin kolme vuorokautta aiemmin. Saukko ei ollut lumisateiden jälkeen tullut aivan Tulkintielle saakka, mutta oli käynyt noin sadan metrin päässä tiestä ja palannut ylävirtaan. Saukonjälkiä löytyi useista kohdista pitkin Krakanojan tämän osuuden uoman vartta, aina Kehä III:n lähelle saakka (kuvat 9.-11.). Puronvarressa saukko oli käynyt useamman tiheän puun alla ja vierailut myös ainakin kahdessa jokiuoman penkassa sijaitsevassa luolassa. Lyhyehkö liukujälkikin löytyi kohdalta, jossa saukko oli laskenut penkalta puroon. Mahajäljen leveyden (18 cm) perusteella Krakanojalla liikkunut yksilö on aikuinen naaras tai nuori uros. Pentuja sillä ei kuitenkaan ollut mukanaan.

Saukko oli ollut Krakanojalla viimeksi viimeisen lumisateen loppuvaiheissa, eli 17.12. Ilmeisesti seuraavan päivän tuuli oli hävittänyt jäljet avoimemmilta paikoilta. Tästä syystä ei esimerkiksi voinut havaita, mistä saukko oli Krakanojalle tullut tai minne se oli sieltä mennyt. On hyvin mahdollista, saukko oli tullut Vantaanjoelta, mutta Krakanojan alajuoksun osuuksilla se oli ollut jo ennen lumisadetta, eikä jälkiä siksi enää ensimmäisen inventoinnin aikaan näkynyt. Yläjuoksulla se oli selvästi oleillut ainakin vuorokauden verran, sillä jäljet olivat hieman eri-ikäisiä. Inventoinnin aikaan se ei kuitenkaan Krakanojalla enää ollut.

Saukko on voinut mennä Kehä III:n ali edelleen ylävirtaan, jossa puro kuitenkin melko pian häviää lentokentän ja muun teollisuusalueen maanalaisiin putkiin. Kehä III:n auraus ja tuuli olivat kuitenkin hävittäneet kaikki jäljet tien alittavan rummun kohdalta (kuva 12.). Puro oli tällä kohdalla myös kokonaan sula, eli jälkiä ei välttämättä ylipäättään ollut jäänyt nähtäville.

Kuva 7. Krakanojan oikaistua uomaa puron yläjuoksulla.

Kuva 8. Kutualueeksi kunnostettu ja sorastettu pieni koski Krakanojan yläosassa.

Kuva 9. Tyypillinen saukonjälki laajasti sulalla puolla; saukko on ylittänyt lumikannaksen ja liukunut menosuuntansa puolella lumelta takaisin veteen (nuoli).

Kuva 10. ja 11. Lumisateen aikana tehdyistä, hieman vanhoista jäljistä ei aina ole näkyvissä juuri muuta kuin liukukohdalle paksumpaan lumeen syntynyt ura (nuoli). Mahajäljestä voi kuitenkin mitata yksilön leveyden ja sen perusteella arvioida saukon sukupuolen. Alemmassa kuvassa tuoreempia saukonjälkiä Krakanojalla 20.12.2012.

Kuva 12. Rumpu kehä III:n alituksessa on aidattu harvoilla tangoilla, jotka eivät kuitenkaan estä saukkojen kulkua.

4. Johtopäätökset

Krakanoja soveltuu saukon elinpiirin osaksi. Alueella havaittiin kummassakin inventoinnissa saukko. Krakanoja on siis saukon säännöllisesti käyttämää elinpiiriä. Ainakin ensimmäisessä inventoinnissa havaittu saukkoyksilö oli viihtynyt purolla pidempään kuin pelkkä läpikulku olisi vaatinut aikaa. Ilmeisesti purossa siis on ravintoa saukolle, vaikka Krakanojan vedenlaatu on tiettävästi välillä ollut varsin heikko. Lentokentän glykoli- ja/tai mahdolliset muut päästöt eivät ole tuhonneet puroa niin pysyvästi, että eliöstö ei olisi sinne palannut. Virtavesissä vedenlaatu myös tunnetusti paranee varsin nopeasti, jos päästöjä ei enää tule. Tätä tukevat myös havainnot kutevista kaloista Krakanojassa kesällä 2012 (Virtavesien hoitoyhdistys, suullinen tieto).

Krakanojan yläjuoksulla on useita saukon levähdyspaikkoja; suojaisia kuusenalusia jokipenkalla ja penkan alustan luolia. Parhaat levähdyspaikat sijaitsevat suojaisilla, runsaasti puuvartista kasvillisuutta sisältävillä jokiosuuksilla, eli Krakanojan keski- ja yläosissa (osuudet II ja III, Ylistöntieltä puron yläjuoksulle päin, eli pohjoisen suuntaan). Ruokailualueeksi koko Krakanoja soveltuu sillä edellytyksellä, että kalat ja sammakkoeläimet säilyvät purossa jatkossakin elossa. Puron yläosa pysyy lähes kauttaaltaan sulana ja on siten hyvää potentiaalista ruokailuympäristöä. Alajuoksun osuuksillakin oli melko kireän pakkasjakson jälkeenkin yhä sulapaikkoja vähän väliä (kuvat 13. ja 14.). Ruokailualueeksi saukolle soveltuu siksi koko puro.

Krakanojan alin osuus Vantaanjoelta ylävirtaan on melko avointa ja varsin lähellä sijaitsee runsaasti asutusta (kuva 15.). Virkistyskäyttö melko avoimessa ympäristössä voi aiheuttaa sen, että jos saukko on liikkeellä päiväaikaan (talvella se on aivan tavallista), se todennäköisesti kulkee nopeasti puron avoimilta osilta läpi. Toisen inventoinnin aikaan puronvarressa oli juossut myös suurikokoinen koira. Irrallaan liikkuvat koirat voivat olla saukoille todellinen uhkatekijä.

Kuvat 13. ja 14. Krakanojan sulapaikka ja sula sivuoja lähellä Vantaanjokea 1. inventoinnissa.

Kuva 15. Krakanojan alajuoksua Tammiston suuntaan katsottuna. Avoimen jokipenkan päällä kulkee hiihtolatu.

5. Suositukset

Krakanoja on saukon elinympäristönä paikallisesti merkittävä. Jokilaakso on todennäköisesti muutenkin monimuotoisuusalueena merkittävä pienkohde. Jokilaakso ja sen pohjalla kiemurteleva Krakanoja tulisi säilyttää mahdollisimman luonnontilaisena.

Paikoin jokilaakso ja sen lähiympäristö metsineen voi hyvin toimia myös alueen ihmisten lähivirkistyskohteena. Hillitty virkistyskäyttö ei haittaa saukon elämää purolla, kunhan osa jokilaaksosta säilyy rauhallisena. Koiria ei kuitenkaan tulisi pitää irti puronvarressa.

Krakanpellon eteläpuoleisen vanhanmetsän saareke olisi hyvä säilyttää virkistyskohteena, jolla on erityisiä luontoarvoja. Saarekkeen kohdalla puronvarressa on erinomaisia saukkojen levähdyspaikkoja. Saarekkeen jokivartta suojaava puusto ja lähteiset sivuojan luovat saukoille hyvän elinympäristön.

Uutta rakentamista ei tulisi sijoittaa jokilaakson välittömään läheisyyteen, eli alle 50 metrin etäisyydelle purouomasta. Krakanojan ja Vantaanjoen yhtymäkohta ja sen länsipuoleinen pieni

niemi on hyvä säilyttää kokonaan rakentamattomana, jotta saukkojen kulkuväylä Krakanojaan säilyy rauhallisena.

Tiheät pusikot auttavat puronvarsien säilymistä saukolle riittävän rauhallisina. Krakanojan yläosissa saukon kannalta oleellista on säilyttää puroa reunustava tiheikkö mieluiten vähintään kymmenen metrin leveydeltä puron molemmin puolin. Tiheikkö estää häiriöt ja puron lähipuut luovat suotuisia levähdyspaikkoja.

On syytä kiinnittää huomiota Krakanojan vedenlaadun säilymiseen kaloille ja sammakkoeläimille kelpoisena. Ilman näitä ravintoresursseja saukotkaan eivät Krakanojalla viihdy.

6. Kirjallisuus

Luonnonsuojelulaki 1996: 20.12.2006 annettu luonnonsuojelulaki (1096/1996)
[<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1996/19961096>].

Pummila, A. 2008: Uudenmaan ympäristökeskuksen saukkohavaintojen kartoitus. Havaintotiedot kartalle sijoitettuina. Uudenmaan ympäristökeskus.

Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, A. & Mannerkoski, I. (toim.) 2010: Suomen lajien uhanalaisuus 2010. – Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki.

Sulkava, R. 2007: Snow-tracking: a relevant method for estimating otter *Lutra lutra* populations. – Wildlife Biology 13:208-218.

Sulkava, R. & Liukko, U.-M. 2007: Use of snow-tracking methods to estimate the abundance of otter (*Lutra lutra*) in Finland with evaluation of one-visit census for monitoring purposes. – Annales Zoologici Fennici 44:179-188.

Sulkava, R. & Sulkava, P. 2009: Otter (*Lutra lutra*) population in northernmost Finland. – Estonian Journal of Ecology 58:225-231.

Ympäristöministeriö 2007: Suomessa esiintyvät luontodirektiivin II, IV ja V -liitteen lajit. – Internet-sivut, <http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=9045&lan=fi>, viitattu 11.1.2011.

Liite 1. Menetelmäkuvaus

Saukon esiintymistä voi selvittää talvella tai kesällä. Talvi-inventointi on huomattavasti kesäinventointia nopeampi tehdä, mutta vaatii mahdollisuuden odottaa sopivaa lumipeitteistä aikaa. Esiintymisen ja lajille keskeisten ruokailualueiden selvittäminen onnistuu parhaiten talvella. Talvi on saukoille kriittistä aikaa, jolloin ravintoa on kaikkein vaikeinta löytää. Talviset sulapaikat ja niitä laajasti kiertävät saukot ovat helpoiten löydettävissä ja havaittavissa lumipeitteisenä aikana.

Saukkoinventoinnin aikaan maastossa on oltava kattava lumipeite, ainakin pienemmät järvet ja ranta-alueet ovat jäässä ja jäätä on mahdollisimman runsaasti myös virtavesissä. Ennen saukkoinventointia on oltava joitakin vuorokausia lumisateetonta aikaa, jotta eläimet ehtivät liikkua ja jättää jälkiä. Liian pitkä lumisateeton aika voi kuitenkin vaikeuttaa tulkintaa, jos liikkuvia yksilöitä on esimerkiksi ollut useita.

Alueen soveltuminen saukolle

Luotettava arvio alueen saukkojen määrästä onnistuu vakioidulla menetelmällä (Sulkava 2007), jos inventointialue on riittävän laaja. Kannan koon arviointimenetelmää käytetäänkin lähinnä silloin, kun halutaan tietoa jonkin suuralueen saukkokannasta (esim. Sulkava & Liukko 2007, Sulkava & Sulkava 2009). Nyt kyseessä oleva alue oli kannanarviota ajatellen liian pieni. Saukkojen määrän laskemista tärkeämpää on todeta, onko alueella ylipäätään saukkoja ja jos on, löytää niiden keskeiset ruokailualueet sekä arvioida voisiko alueella olla lisääntymis- ja levähdyspaikkoja.

Lisääntymis- ja levähdyspaikan käsite sinänsä on saukon tapauksessa epäselvä. Varsinaisen poikaspesän löytäminen lyhyessä maastoselvityksessä ei yleensä ole mahdollista, oltiinpa maastossa kesällä tai talvella. Asiantuntija-arvio tietyn alueen soveltuvuudesta lisääntymispaikaksi voidaan kuitenkin tehdä sekä kesällä että talvella. Levähdyspaikkoina voivat toimia luolat, tiheiden rantakuusten aluset, ruovikot tai muut suojaisat lähellä vettä sijaitsevat paikat. Jokaisella saukkojen säännöllisesti käyttämällä talviruokailualueella on levähdyspaikkoja. Usein niidenkin tarkan paikan löytäminen on kuitenkin vaikeata.

Ruokailualueina saukoilla ovat kesällä kaikki vedet, talvella vain sulana pysyvät tai jäänalaisia tunneleita muodostavat vesistöjen osat. Koska talvi on saukkojen selviämiseksi kriittistä aikaa, ovat talviset ruokailualueet, lisääntymisalueen ohella, kaikkein keskeisimmät elinympäristön osat. Useimmiten talviset ruokailualueet ovat koskia, jokia ja puroja sekä järvien luusuoita, toisinaan myös lähteitä.

Krakanojan saukkoselvitys

Krakanojan saukkoselvitys tehtiin kahdella inventoinnilla; 20.12.2012 ja 19.1.2013. Inventoinneissa Krakanojan puronvarsi tutkittiin kauttaaltaan Vantaanjoelta ylävirtaan kehä III:n alikulkuun saakka (kuva 1.). Tässä raportissa tutkimusalue jaetaan kolmeen osaan siten, että ensimmäinen on Krakanojan alajuoksu Vantaanjoelta Ylästöntien sillalle saakka. Toinen osa on tästä Krakanpellon Tulkintien sillalle ja kolmas osa jälleen tästä kehä III:lle saakka. Koska molemmilla inventointikerroilla löydettiin alueelta saukonjäljet, kolmatta käyntiä ei ollut enää tarpeen suorittaa.

Vantaanjoelta on useilta vuosilta myös vanhempia havaintoja saukoista (Pummila 2008). Yksittäinen havainto vuodelta 2004 on myös Krakanojan suusta. Kuitenkaan selvää tietoa siitä käyttävätkö saukot Krakanojaa vai eivät, ei aiemmilta vuosilta ole olemassa.

Sääolot inventointien aikana

Sääolot molemmilla inventointikerroilla olivat erinomaiset. Vantaanjoki oli Krakanojan laskukohdassa molemmissa inventoinneissa kokonaan jäässä ja lumen peitossa.

Seudulla oli ennen ensimmäistä inventointia ollut jo muutaman viikon ajan pakkasta (-3 – -15 C) ja lunta oli inventointiaikaan noin 40 cm. Inventointipäivänä pakkasta oli kymmenen astetta. Ensimmäisessä inventoinnissa Krakanojan virtapaikat olivat inventoinnin kuluessa pääosin sulana, mutta pitkähköt, hitaasti virtaavat, puron osuudet olivat kauttaaltaan jään peitossa (kuvat 13. ja 14. sekä 1.1.). Edellinen runsaampi lumisade oli ensimmäisessä inventoinnissa 17.12. Seuraavan päivän (18.12.) kova tuuli saattoi kuitenkin vielä pyyhkiä jäljet aukealta paikalta. Suojaisemmissa puronvarren osissa sen vuorokauden jäljet olivat yhä nähtävissä. Inventointipäivänä leijaili reilun sentin verran kevyttä pakkaslunta. Näkyvillä olivat kuitenkin saukon kokoiselta eläimeltä ainakin kahden, paikoin kolmen-neljän, vuorokauden jäljet.

Jälkimmäistä inventointia edelsi lämmin jakso, jonka aikana jäät ja lumet puoliksi sulivat. Kovalle hangelle satoi uutta pakkaslunta kolme vuorokautta ennen inventointia ja samalla pakkanen kiristyi -25 °C:seen. Useimmat virtapaikatkin olivat jäässä, mutta uuden jään päällä ei ollut juuri lunta. Jälkimmäisessä inventoinnissa näkyivät kolmen vuorokauden jäljet kaikkialla muualla paitsi virtapaikkojen vasta edellisenä yönä jäätyneillä osuuksilla.

Kuva 1.1. inventoija mittaamassa saukonjälkiä Vantaanjoen jäällä Krakanojan suulla 19.1.2013.

Lansantie 3 D
02610 Espoo
<http://www.faunatica.fi/>

Pekka Robert Sundell
p. 0400 – 783 355

Toimitusjohtaja
pekka.sundell@faunatica.fi

Marko Nieminen
p. 0400 – 628 328

Dosentti, tutkimuspäällikkö
marko.nieminen@faunatica.fi

Kari Nupponen
p. 0400 – 333 688

FM, projektipäällikkö
kari.nupponen@faunatica.fi

Aapo Ahola
p. 050 – 562 2751

LuK, tutkimussuunnittelija
aapo.ahola@faunatica.fi

Elina Manninen
p. 050 – 538 4777

FM, tutkimussuunnittelija
elina.manninen@faunatica.fi